

Болезни и вредители огурцов и методы борьбы с ними

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив; проф. д-р Винелина Янкова, ИЗК "Марица" в Пловдив

Дата: 12.06.2025 Брой: 6/2025

Резюме

Проведен обзор на основните болести и неприятели, причиняващи щети при отглеждането на краставици. Посочени са основните правила, спазването на които ще доведе до защита на посевите, намаляване на третиранията с препарати за растителна защита (ПРЗ), защита на здравето на производителите и потребителите и не на последно място защита на околната среда от замърсяване с пестициди.

Краставиците, отглеждани в оранжерии и на открито, са нападнати от много болести и неприятели. Повечето от тях са от голямо икономическо значение за култивираните растения и за добива от тях. Могат да се наблюдават вирусни, гъбични и бактериални заболявания. Те нападат корените, стъблата, листата и понякога плодовете. Сред неприятелите са оранжерийната белокрылка, листните въшки, трипсите и акарите. Честото използване на пестициди за борба с неприятели провокира адаптация и развитие на резистентност към тях, води до замърсяване на околната среда и продукцията с остатъци над допустимите санитарно-хигиенни норми, както и до нездравословни условия на труд.

Успехът в борбата с болестите и неприятелите по краставици се постига, когато отделните мерки за растителна защита се обединят в система, която включва:

- Строга профилактика;
- Организационни и агротехнически мероприятия;
- Отглеждане на устойчиви сортове;
- Прилагане на системни пестициди в разсадния стадий;
- Въвеждане на биоагенти;
- Използване на биотехнически средства;
- Прилагане на високоефективни препарати за растителна защита (ПРЗ) срещу вредни организми, които са селективни за полезните видове.

БОЛЕСТИ

Болести, причинени от почвени патогени.

Коренева гнил

Това е най-разпространената и икономически най-значима болест, причинена от почвени патогени по краставици. Причинява се от гъби от род ***Fusarium*** и ***Rhizoctonia***, които се развиват при по-високи температури. При температурна депресия се активизират гъби от род ***Pythium***. Те са по-разпространени и са причина за силното намаляване на добивите в засегнатите посеви. Напада краставици, дини и пъпеши. Критичните за нея периоди са два: разсадният стадий и стадият на 7–8 истински листа. В зависимост от причинителя, корените потъмняват и липсват смукателните коренчета. В основата на стъблото може да се появи мека гнил, която по-късно засяга цялото стъбло. Първоначално растението повяхва по обяд, а през нощта възстановява тургора си. По-късно повяхването става постоянно и

растението умира. Такива растения трябва да се извадят, съберат в полиетиленови торби и унищожат извън плантацията.

Върху степента на развитие на патогените влияят фактори на околната среда – температура, влажност, количество инфекция, наличие на механични повреди по растенията, причинени от неприятели и агротехнически практики, дефицит или излишък на хранителни вещества. Растенията, които са забавени в растежа и развитието, са по-податливи към тези патогени.

Факторите на околната среда и комплексът от причинители на коренева гнил са в постоянно динамично равновесие. Влиянието на първите е двойно. От една страна, те стимулират развитието и размножаването на патогените – от друга, действат неблагоприятно върху растенията-домакини. Те забавят тяхното развитие, водят до отслабване и предразположение към заболяване. В някои случаи могат да причинят и смърт на растенията.

Борба

- Дезинфекция на почвата и тор-почвената смес;
- Дезинфекция на съоръженията и оборудването за отглеждане;
- Дезинфекция на семената;
- Отстраняване на първите болни растения;
- Напояване на огнищата на инфекцията с 2% разтвор на CuSO₄ или амониева селитра (3 л/м²);
- Третиране на съседни здрави растения или целия посев с Triatum G 1 – 10 кг/1000 растения (при температура на почвата >8°C, брой приложения – 1); Beltanol 400 мл/дка (1–2 третираня); Propatocarb (Proplant) 722 SL 300 мл/дка (3 третираня на интервал 7–10 дни, първото в стадий на 2-рия истински лист); Proradix 3 x 12.5 г/дка (1-во – стадий на 2-рия истински лист, останалите на интервал 15–30 дни).

Болести по надземните части на растенията

Вирусни болести

Краставична мозайка

*Краставичната мозайка се причинява от **Cucumber mosaic virus**. Преносители на инфекцията са 82 вида листни въшки, които пренасят вируса от болни към здрави растения. Сред тях най-голямо значение има прасковата листна въшка.*

Краставичният мозайчен вирус заразява над 1200 растителни вида от около 100 семейства и причинява системна инфекция при домакините. Симптомите до голяма степен зависят от условията на околната среда и от възрастта на растенията в момента на заразяване. Апикалните листа на засегнатите растения са мозайчно шарени и накъдрени. С растежа им симптомите изчезват. Растенията остават малки поради скъсени междувъзлия, листата стават по-малки и целите растения придобиват хлортичен вид. Плодовете също са малки и мозайчно шарени. Има и друго проявление на краставичната мозайка. Ако при растенията в инкубационния период настъпят рязки промени в метеорологичните условия, те губят тургор, започват да повяхват и накрая изсъхват. Корените на такива растения са некротични.

Краставичната мозайка се причинява от **Cucumber mosaic virus**. Не се пренася със семена и със сок от болни растения. Не се пренася при контакт и през почвата и не се запазва в растителните остатъци. Преносители на инфекцията са 82 вида листни въшки, които пренасят вируса от болни към здрави растения. Сред тях най-голямо значение има прасковата листна въшка.

Борба

- Монтиране на мрежи срещу насекоми на вентилационните отвори;
- Разсаждане в оптимални срокове за защита от заразяване от
- Масови популации на листни въшки;
- Третиране на разсада с минерални масла – последното третиране преди разсаждане;
- Пръскане с минерални масла след засаждане на двуседмични интервали до намаляване на популацията на листните въшки;
- Систематична борба с преносителите – листни въшки. Регистрирани ПРЗ – виж при листни въшки.

Зелена английска мозайка

В България вирусът е идентифициран през 1971 г. След масовото му разпространение в оранжерийните комплекси в страната заболяването затихва и икономическото му значение намалява.

Първите симптоми се появяват по апикалните листа на растенията. Те са силно мозайчно шарени от редуващи се тъмнозелени и светлозелени (понякога дори жълтозелени) участъци. В светлите участъци растежът на листа спира, докато в зелените продължава. В резултат листната повърхност става набръчкана, грапава и шарена. Понякога само жилките остават зелени. Плодовете също са шарени и повърхността им става грапава поради неравномерно растящите участъци. Болните растения изостават в растежа. Наблюдава се абортиране на цветове. Вирусът се инактивира при остаряване на листата. Добивът се намалява с 25%, а понякога и повече.

Зелената английска мозайка се причинява от ***Cucumber mottle mosaic virus***. Преноси се със семена в размер до 8–10%, което е достатъчно за първоначално заразяване; със сок от болни растения; при хидропонно отглеждане степента на заразяване може да достигне до 80%, тъй като корените на растенията влизат в контакт. Пренос от листни въшки и други смучещи насекоми не е установен.

Борба

- От